

VÝCHOVA A VZDELÁVANIE DETÍ SO ŠPECIÁLNYMI POTREBAMI V SLOVINSKU

dr. Jana Grah

The National Education Institute Slovenia

Inkluzívny rámec výchovy a vzdelávania v Slovinsku

- Ústava Republiky Slovinska
- Konvencia práv dieťaťa
- Biela kniha o výchove
- Konvencia o právach
- Zákon o základnej škole
- Zákon o organizácii vzdelávania (1996-2012).
- Zákon o zaraďovaní detí so špeciálnymi potrebami (2000-2011).
- Zákon o manželstve a rodinných vzťahoch (2004).
- Vízia školy 21. storočia (Berry, Barnett, Kamm, Vilson, 2010).
- Zákon o škôlkach, Zákon o stredných školách... a zbierky predpisov...

**Vykonávanie
zákonných predpisov
vo výchove a
vzdelávaní detí so ŠP a
pre nich zapísaných
práv a povinností je,
napriek tomu, že by
nemalo byť, závislé od
inkluzívneho postoja
školy.**

Výchova a vzdelávanie v Slovinsku

- je filozofia, proces, spolupráca...
- je stimulujúce fyzické, didaktické, kurikulárne a sociálne učebné prostredie.
- rozumie potreby detí ako výnimočnosť, nie ako prekážku.
- je nasmerovaná k optimálnemu rozvoju všetkých detí, prikladá dôležitosť každému žiakovi, učiteľovi a rodičovi.
- je závislá od rebríčka hodôt v spoločnosti, od odborných a materiálnych zdrojov, od stupňa podpory učiteľom...
- je priestor, v ktorom sa uskutočňuje vyučovanie a výchova, tímová spolupáca, spolupráca so žiakom...
- kľúčovú úlohu má učiteľ.

Špeciálne výchovno-vzdelávacie potreby

- Vplývajú na celoživotnú úspešnosť žiaka (od školských úspechov, socializácie do konkurencieschopnosti...).
- Kvôli jedinečnej kombinácii schopností, potrieb a požiadaviek vyžadujú zvýšenú pozornosť a starostlivosť učiteľov a rodičov v procese výchovy a vzdelávania.
- Deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami za optimálny rozvoj svojich sociálnych a učebných zručností potrebujú sociálno-emocionálnu podporu, ktorá im pomôže zvládnuť všetko, čo rátame ako povzbudenie: rôzne formy prispôbení učebného prostredia, stratégií vyučovania, používanie učebných a technických pomôcok a kvalitné medziľudské vzťahy.

Fyzická prítomnosť detí so špeciálnymi potrebami nevedie automaticky do účinnejšej spolupráce a dosahovania lepších výsledkov v oblasti školskej praxe.

Deti so špeciálnymi potrebami

Zákon o zaradovaní detí so špeciálnymi potrebami (ZUOPP-1):

- deti z mentálnym postihnutím,
- nepočujúce a nedoslýchavé deti,
- nevidiace a zrakovo postihnuté deti, alebo deti s poruchou zrakových funkcií,
- deti s poruchami reči a jazyka,
- telesne postihnuté deti,
- deti s deficitmi v niektorých oblastiach vzdelávania,
- dlhodobo choré deti,
- deti s emocionálnymi poruchami a poruchami správania,
- deti s autizmom.

Zákon o ZŠ: zvlášť nadané deti a žiaci s poruchami učenia.

Výchovno-vzdelávacie programy pre deti so ŠP

- program pre deti v predškolel prispôsobenou realizáciou a s dodatoč
- prispôsobený progr
- vzdelávací progr dodatočnou odb
- prispôsobený vzd vzdelávacím šta postihnutím)
- osobitný program vyu stredným, ťažším a najta (annutím)
- výchovných programoch

Medzi najčastejšie prekážky úspešného zaradovania detí so ŠP počítam všeobecné presvedčenia a postoje učiteľ'ov, rodičov a žiakov, konzervatívnu tradíciu škôl, nedostatočnú uspôsobenosť učiteľ'ov prepoznávať a reagovať na špeciálne potreby všetkých detí.

Umožnené je aj prechádzanie medzi programami

Zarad'ovanie detí so ŠP do programov

- Žiadosť(rodičia) alebo návrh (výchovno-vzdelávacia organizácia)
- Správa výchovno-vzdelávacej organizácie o dieťati
- Individuálny pracovný plán dieťaťa o prekonávaní prekážok vo výchove a vzdelávaní vzhľadom na špeciálne potreby dieťaťa (predovšetkým pri ťažkostiach pri učení)
- Vyjadrenie ZŠ o vykonávaní krokov v koncepte pomoci žiakom s ťažkosťami pri učení: pomoc učiteľa, pomoc školskej poradenskej služby, individualna a skupinová pomoc (predpísané úkony, ktoré musí vykonať ZŠ pred podaním žiadosti)
- Vyjadrenie dieťaťa (zápis rozhovora s dieťaťom o procese pomoci)
- Odborný posudok komisie za zarad'ovanie detí
- Súhlas rodičov s odborným posudkom komisie
- Rozhodnutie o zaradení dieťaťa do programu
- Vymenovanie odbornej skupiny v škole (učitelia, rodičia, dieťa)
- Individuálny výchovno-vzdelávací plán dieťaťa

Práva detí so ŠP po zaradení do programov

	POSTIHNUTIE, ZNEVÝHODNENIE, POTREBA	ODBORNÁ PODPORA (OP) (max. 5 hodín, z toho aspoň 1 hodina poradenskej služby)				FYZICKÁ POMOČ (asistent)	
		PREKONÁVANIE ZNEVÝHODNENIA (PZ)	POMOČ PRI UČENÍ	PORADENSKÁ SLUŽBA	VÝNIMKY	STÁLA	OBČASNÁ
PREDŠKOLSKÉ ZARIADENIA	Deti z mentálnym postihnutím, Nepočujúce a nedoslýchavé deti, Nevidiace a zrakovo postihnuté deti, alebo deti s poruchou zrakových funkcií, Deti s poruchami reči a jazyka, Telesne postihnuté deti, Dlhodobó choré deti, Deti s emocionálnymi poruchami a poruchami správania, Deti s autizmom.	2 hodiny				Ťažšie a ťažko telesne postihnuté deti Nevidiace deti	Výnimka: Zrakovo postihnuté deti, alebo deti s poruchou zrakových funkcií Dlhodobó choré deti Deti z autizmom
							Ďalšia fyzická pomoc, sa počet žiakov nemôže znížiť'
ZÁKLADNÁ ŠKOLA	Nepočujúce a nedoslýchavé deti, Nevidiace a zrakovo postihnuté deti, alebo deti s poruchou zrakových funkcií, Deti s poruchami reči a jazyka, Telesne postihnuté deti, Dlhodobó choré deti, Deti s emocionálnymi poruchami a poruchami správania, Deti s autizmom. Deti s deficitmi v niektorých oblastiach vzdelávania	4 ure				Ťažko telesne postihnuté deti e deti	Výnimka: Zrakovo postihnuté deti, alebo deti s poruchou zrakových funkcií Dlhodobó choré deti Deti z autizmom
							V programe z nižším vzd. štandardom - nie
STREDNÁ ŠKOLA	NOV	2 hodiny	2 hodiny	1 hodina	NOV Deti z ľahším mentálnym postihnutím	Ťažšie a ťažko telesne postihnuté deti	Výnimka: <u>Zrakovo postihnuté deti, alebo deti s poruchou zrakových funkcií</u> <u>Dlhodobó choré deti</u> <u>Deti z autizmom</u>
	SOV						
	SSV						
	OTV						
	GIM						

Je spoločnosť pripravená na rešpektovanie rozmanitosti a potrieb detí so ŠP? Vytvára pre ne podmienky, v ktorých by dosiahli optimálne výsledky?

Päťstupňový model pomoci žiakom, ktorí majú deficit v niektorej oblasti vzdelávania v základnej škole (Magajna a dr., 2008)

1. stupeň:

Pomoc učiteľa pri vyučovaní, v školskej družine (rannej a poobedňajšej)

2. stupeň:

Pomoc školskej poradenskej služby

3. stupeň:

Individuálna a skupinová pomoc

4. stupeň:

Pomoc a odborný posudok odbornej inštitúcie

5. stupeň:

Zaradovanie detí so špeciálnymi potrebami

- Pomoc po stupňoch je rozdielna po špecifickosti a intenzívnosti
- Individuálny (originálny) pracovný projekt pomoci
- Kľúčová osoba – učiteľ, povolanie 21. storočia
- Zmena od tradičného spôsobu práce do procesa spolupráce
- Počet žiakov, ktorí majú deficit v niektorej oblasti vzdelávania sa s každým stupňom znižuje, ak bola pomoc na predchádzajúcom stupni vykonaná kvalitne a optimálne

Zariadenia na výchovu a vzdelávanie v Slovinsku (www.stat.si)

Zariadenie	Počet zariadení (2013/2014)
Predškolské zariadenia	960
ZŠ	839
Špeciálne ZŠ	57
SŠ	670
Internáty pre žiakov so ŠP	13
Zariadenia na vykonávanie výchovného programu a domy pre mládež	11
Poradne	2

Úradné osoby, ktoré zaraďujú deti so ŠP do programov (www.zrssi.si)

Úloha	Počet
Poradcovia, ktorí v procese rozhodujú o zaraďovaní detí so ŠP do programov	18 (10 pracovísk)
Komisie, ktoré pripravujú odborný posudok (stály pracovníci: predseda komisije, špeciálny pedagóg, psychológ, detský (školký) lekár; podľa potreby a so súhlasom poradcu sa zapojí špecialista – logopéd, fziater, lekár špecialista, pracovník úradu pre sociálnu prácu, učiteľ...	23

Počet vydaných rozhodnutí o zaradovaní detí so ŠP do programov

KRITÉRIE	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	SKUP AJ	%
Deti z mentálnym postihnutím	731	631	325	727	646	549	403	394	345	4.751	8,8
Deti s hraničnými zmožnosťami	671	373	128	151	88	42	19	3	0	1.475	2,7
Nevidiace deti...	72	48	40	54	45	40	38	34	30	401	0,7
Nepočujúce deti...	191	172	80	176	180	121	107	108	127	1.262	2,4
Deti s ťažkosťami v oblasti reči a jazyka	161	301	198	338	416	554	530	533	656	3.687	6,9
Telesne postihnuté deti	205	182	99	173	153	136	124	115	98	1.285	2,4
Dlhodobo choré deti	296	383	353	676	786	730	752	795	792	5.563	10,4
Deti s deficitmi v niektorých oblastiach vzdelávania	1.761	2.053	1.110	2.383	2.362	2.601	2.444	2676	2273	19.663	36,6
Deti s emocionálnymi poruchami a ...	39	26	17	38	43	54	59	65	71	412	0,8
Kombinácia ťažkostí	1.066	1.129	825	1.859	1.970	2.239	2.029	2098	1978	15.193	28,3
Spolu	5.193	5.298	3.175	6.575	6.689	7.066	6.505	6.821	6.370	53.692	100,0

Vir: Evidenca PUOPP Oracle

Stimulujúce učebné prostredie

- Školské, triedne, domáce učebné prostredie
- Fyzické, didaktické, sociálne a kurikulárne učebné prostredie (Grah, 2013 po Jereb, 2011).

Parcela, na ktorej stojí škola, vzhľad školy, dostupnosť školy a priestorov v nej a pripadajúcich priestorov pri nej, jedáleň, knižnica, multimedia, teplota a svetloba prirodzene atď.

Učebné pomôcky, pracovné listy, učebnice, učebné programy, učebné programy žiakov, priebeh vyučovania, hodnotenie vyučovania, didaktických programov atď.

Vzťahy v škole, možnosti zúčastniť sa na rozhodovaní, triedny poriadok, rešpektovanie skúseností, zapojenie, tolerancia, učebný poriadok, pozitívnych vzťahov.

Výber cieľov, obsahu, metód a prostriedkov, hodnotenie výchovno-vzdelávacej práce, rešpektovanie silných stránok, skryté kurikulum a každodenná školská rutina atď.

Hodnotenie elementov učebného prostredia predstavuje dôležitá činnosť v škole, pretože je základom pri plánovaní a vykonávaní zmien a tiež inovácií priamo v školskej praxi, v triede a pri práci učiteľa.

Đakujem za pozornost!

Literatúra

- Grah, J. (2013). Soustvarjanje spodbudnega učnega okolja za učence z učnimi težavami. Doktorska disertacija. Pedagoška fakulteta. Ljubljana.
- Kavkler, M. (2009). Modeli in strategije za obravnavo učencev z učnimi težavami – vpliv na spremembe v poučevalni praksi. Prispevek je nastal v okviru projekta strokovne podlage za nadaljnji razvoj in uresničevanje koncepta dela Učne težave v osnovni šoli, ki ga financirata Evropski socialni sklad in ministrstvo RS za šolstvo in šport.
- Magajna, L., Kavkler, M., Čačinovič Vogrinčič, G., Pečjak, S., Bregar Golobič, K. (2008b). Učne težave v osnovni šoli: koncept dela. Ljubljana. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Magajna, L., Kavkler, M., Košir, J. (2011). Osnovni pojmi. V Kavkler, M., Magajna, L., Košak Babuder, M., Pulec Lah, S., Učenci z učnimi težavami – izbrane teme. Ljubljana. Pedagoška fakulteta.
- Zakon o osnovni šoli. Ur.l. RS, št. 81/06, 102/07, 107/10, 87/11, 40/12.
- Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami. Ur.l. RS, št. 3/07, 52/10, 58/11.
- <http://www.drustvo-bravo.si/>
- www.ucnetezave.si
- www.zrssi.si